

Οι προκλήσεις του
Retail Banking
στην Ελλάδα*

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Προέδρου της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών
και
Προέδρου και Διευθύνοντος Συμβούλου
της Alpha Bank

* Ομιλία που πραγματοποιήθηκε στο 3rd International Banking Forum
The Economist Conference (1/12/2004, Ξεν. Intercontinental)

Κυρίες, Κύριοι,

Ευχαριστώντας για την πρόσκληση των διοργανωτών αυτής της εξαιρετικά ενδιαφέρουσας ημερίδας να συμμετάσχω ως ομιλήτης υπό την ιδιότητα του Προέδρου της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, θα αναφερθώ σε τρεις σημαντικές θεματικές ενότητες που συνδέονται άμεσα με το αντικείμενό της, δηλαδή το retail banking:

- Κατ' αρχήν θα ήθελα να επισημάνω τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε η διαδικασία απελευθέρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στην ανάπτυξη του retail banking στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.
- Στη συνέχεια, θα ήθελα να σχολιάσω τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται την τρέχουσα περίοδο σε ευρωπαϊκό επίπεδο και οι οποίες αφορούν την προστασία του καταναλωτή των υπηρεσιών retail banking.
- Τέλος, θα ήθελα να προβώ σε ορισμένες επισημάνσεις αναφορικά με τις επιπτώσεις που αναμένεται να επέλθουν στον τομέα του retail banking από την εφαρμογή στην Ελλάδα των νέων κανόνων για την τραπεζική κεφαλαιακή επάρκεια, στους οποίους αναφέρθηκε προηγουμένως η κυρία Doyle.

Το retail banking ή η λιανική τραπεζική, όπως αποδίδεται ο όρος στα ελληνικά, έχει γνωρίσει ιδιαίτερη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας και εξακολουθεί να αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με στοιχεία της Τραπεζής της Ελλάδος, τα τραπεζικά δάνεια προς τα νοικοκυριά (πλην των στεγαστικών δανείων) αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 34,7% την περίοδο 1999-2003.

Η τάση αυτή υπήρξε εύλογη, καθώς πρόκριμα για την ανάπτυξη του retail banking στη χώρα μας υπήρξε η σταδιακή απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από το αυστηρό διοικητικό καθεστώς που καθιερώθηκε στη μεταπολεμική περίοδο. Το καθεστώς αυτό περιόριζε σημαντικά τη δυνατότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων να αναπτύξουν τις εργασίες τους και τον μεταξύ τους ανταγωνισμό, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις την απαγόρευε πλήρως.

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στα πλαίσια της προετοιμασίας της χώρας για ένταξη στον ενιαίο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό χώρο, άρχισαν να σημειώνονται σημαντικές αλλαγές προς την κατεύθυνση τόσο

της απελευθέρωσης της αγοράς όσο και του εκσυγχρονισμού του συστήματος. Έκτοτε και μέχρι σήμερα έχουν ληφθεί μέτρα, ώστε να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, το οποίο να βασίζεται στην αρχή της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, με γνώμονα πάντοτε τη διασφάλιση της σταθερότητας του συστήματος. Το πιο πρόσφατο μέτρο προς την πρώτη κατεύθυνση αποτέλεσε η πλήρης απελευθέρωση το 2003 της καταναλωτικής πίστης με την κατάργηση των περιορισμών στα ποσοτικά όρια χορηγήσεων, που ίσχυαν μέχρι τότε.

■ Το κόστος χρηματοδότησης των νοικοκυριών από το τραπεζικό σύστημα μειώθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια και η μείωση των επιτοκίων, τόσο σε ονομαστικούς όσο και σε πραγματικούς όρους, είναι αισθητή. Αυτό υπήρξε αποτέλεσμα της αισθητής βελτίωσης των μακροοικονομικών μεγεθών στη χώρα μας εν όψει και στη συνέχεια λόγω της συμμετοχής της στην ευρωζώνη.

Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος από τον ασφυκτικό διοικητικό εναγκαλισμό του παρελθόντος, συνοδεύτηκε όπως ήταν αναμενόμενο από σημαντική αύξηση της ζήτησης στον τομέα του retail banking, στην οποία ανταποκρίθηκε θετικά το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων εκφράζεται ιδίως με την προσφορά ελκυστικών προϊόντων σε ό,τι αφορά τόσο το κόστος όσο και την ποικιλία των παρεχόμενων υπηρεσιών, ώστε να ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ανάγκες των νοικοκυριών κατά περίπτωση.

■ Η ενίσχυση του ανταγωνισμού των πιστωτικών ιδρυμάτων εκφράζεται επίσης με τη δημιουργία νέων τραπεζικών προϊόντων με ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης, με ευέλικτους τρόπους αποπληρωμής, αλλά και με την παράλληλη προσφορά άλλων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, προκειμένου ο κάθε καταναλωτής να μπορεί να επιλέξει το προϊόν εκείνο που ανταποκρίνεται καλύτερα στο προφίλ του και τις ανάγκες, τις οποίες εκφράζει. Το retail banking εστιάζει πλέον όλο και περισσότερο στις διαφοροποιημένες ανάγκες των διαφορετικών κατηγοριών καταναλωτών, ενώ παράλληλα δημιουργούνται προϊόντα, τα οποία ανταμείβουν τους συνεπείς πελάτες (χαμηλότερα επιτόκια, περίοδοι χάριτος κ.λπ.).

Στο σημείο αυτό επιτρέψτε μου μια παρατήρηση σε ό,τι αφορά το βαθμό ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα στον τομέα του retail banking. Μια κριτική που ασκείται συχνά είναι ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηρίζεται από ολιγοπωλιακή δομή, η οποία τελικά λειτουργεί σε βάρος του ανταγωνισμού. Αυτό δεν είναι αληθές, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι αυτή τη στιγμή υπηρεσίες retail banking προσφέρουν οι πέντε μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι, τρεις από τις μεγαλύτερες σε διεθνές επίπεδο ξένες τράπεζες και τουλάχιστον πέντε μικρότερες τράπεζες. Πέραν αυτού, είναι γνωστό ότι σε περιφερειακό επίπεδο δραστηριοποιούνται επίσης σε πολύ μεγάλο βαθμό και οι συνεταιριστικές τράπεζες.

Ο αριθμός αυτός κινείται σε παρεμφερή επίπεδα σε σχέση με άλλα κράτη-μέλη, των οποίων η δομή της οικονομίας προσομοιάζει με την ελληνική, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με την Πορτογαλία. Είναι δε σαφές ότι η σύγκριση με χώρες, όπως η Ιταλία, η Γερμανία και η Αυστρία όπου υπάρχει κατά πολύ μεγαλύτερος αριθμός πιστωτικών ιδρυμάτων, δεν είναι σκόπιμη, καθώς η δομή του τραπεζικού συστήματος των εν λόγω χωρών είναι για ιστορικούς κυρίως λόγους τελείως διαφορετική.

Ας περάσουμε σε ένα δεύτερο εξίσου σημαντικό ζήτημα. Είναι εύλογο όσο αυξάνεται η δραστηριότητα των τραπεζών στο retail banking να ενισχύεται και η ανάγκη για καλύτερη προστασία (σε επίπεδο διαφάνειας και πληροφόρησης) των καταναλωτών αυτών

των υπηρεσιών. Είναι μάλιστα γνωστό ότι σε κοινοτικό επίπεδο καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να ληφθούν τα κατάλληλα ρυθμιστικά μέτρα, τα οποία θα έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της παροχής υπηρεσιών retail banking διασυνοριακά.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι αναγκαία προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία της διασυνοριακής παροχής προϊόντων και υπηρεσιών και την αύξηση κατ' επέκταση του ανταγωνισμού και των επιλογών των νοικοκυριών, αποτελεί η επίτευξη ικανού βαθμού εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών και η αποφυγή των μεταξύ τους αποκλίσεων. Για το λόγο αυτό συντάσσομαι απόλυτα με τη θέση που έχει διατυπώσει η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία μέλος της οποίας είναι και η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών ότι η επιδιωκόμενη σε κοινοτικό επίπεδο εναρμόνιση που αφορά την προστασία των καταναλωτών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θα πρέπει να είναι πλήρης (και όχι αποσπασματική και ελάχιστη, όπως συμβαίνει σήμερα), ώστε να μην υπάρχουν διαφορετικές ρυθμίσεις στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Θα ολοκληρώσω την ομιλία μου με μια σύντομη αναφορά στις επιπτώσεις που αναμένεται να επιφέρει στο χώρο του retail banking η ολοκλήρωση (στο προσεχές διάστημα) της ενσωμάτωσης σε κοινοτικό επίπεδο και κατ' επέκταση εθνικά, του νέου Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια, με την οποία θα επέλθουν ουσιαστικές αλλαγές στο πλαίσιο υπολογισμού των κεφαλαιακών υποχρεώσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Αναμφίβολα, μεταξύ των κερδοσμένων από τις κυοφορούμενες αλλαγές θα είναι οι τομείς της καταναλωτικής και της στεγαστικής πίστης. Μάλιστα αυτή η εξέλιξη αφορά τόσο τις τράπεζες οι οποίες θα υιοθετήσουν την τυποποιημένη προσέγγιση όσο και εκείνες οι οποίες θα υιοθετήσουν τη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων:

- Σύμφωνα με την τυποποιημένη μεθοδολογία, τα ανοίγματα των τραπεζών υπό τη μορφή καταναλωτικών, προσωπικών δανείων και πιστωτικών καρτών θα σταθμίζονται με συντελεστή κινδύνου της τάξεως του 75% (από 100% που ισχύει σήμερα). Ανάλογη μείωση επέρχεται και στο συντελεστή κινδύνου για τα στεγαστικά δάνεια, ο οποίος κατέρχεται στο 35% (από 50% σήμερα).

- Αντίστοιχα, όσον αφορά τη χρήση των μεθόδων εσωτερικών διαβαθμίσεων θα χρησιμοποιείται ειδική ευνοϊκότερη από την άποψη των κεφαλαιακών επιβαρύνσεων συνάρτηση υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, υπό την απαραίτητη βέβαια προϋπόθεση ότι το επίπεδο των επισφαλειών θα είναι ελεγχόμενο.

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της Price Waterhouse Coopers, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο αναμένεται μείωση των κεφαλαιακών υποχρεώσεων της τάξεως του 8,7% για τις μεγάλες τράπεζες που θα κάνουν χρήση των μεθόδων εσωτερικών διαβαθμίσεων και 15,5% για τις μικρότερες τράπεζες, οι οποίες είναι περισσότερο επικεντρωμένες στη λιανική τραπεζική. Το βέβαιο είναι πάντως ότι οι τράπεζες που θα κάνουν χρήση αυτών των μεθόδων θα έχουν τη δυνατότητα να προχωρήσουν σε

ακριβέστερη τιμολόγηση των προϊόντων τους, ανταμείβοντας με χαμηλότερα επιτόκια τους συνεπείς πελάτες τους.

Κυρίες και Κύριοι,

Οι ελληνικές τράπεζες βρίσκονται σήμερα σε πορεία ανάπτυξης, τόσο στην Ελλάδα όσο και στις αγορές των Βαλκανίων. Η αναπτυξιακή αυτή πορεία, η οποία διαρκεί ήδη πάνω από μια δεκαετία, ξεκίνησε με την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας και ενισχύθηκε με την ένταξη της Ελλάδας στην ευρωζώνη, αποκομίζοντας οφέλη από την πορεία σύγκλισης της οικονομίας προς το μέσο ευρωπαϊκό όρο.

Σε ό,τι αφορά το retail banking οι ελληνικές τράπεζες έχουν σημειώσει μεγάλη πρόοδο μετά την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος. Είμαι σίγουρος ότι η ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας έγινε λελογισμένα και προς όφελος των μετόχων μας, των πελατών μας και των εργαζομένων μας και αυτής της ίδιας της βιωσιμότητας των τραπεζών μας. Και αυτό πιστεύω ότι θα αναδειχθεί και από τις τοποθετήσεις των υπολοίπων ομιλητών του συνεδρίου.

Σας εύχομαι καλή επιτυχία στο συνέδριό σας.

Ευχαριστώ